

Het lichtgeschrift

Inleiding

Met ons lesidee introduceren we een moderne vorm van poëzie waarbij leerlingen met hun hele lichaam moeten schrijven. Hoe doen ze dat? Door het gedicht *Het Schrijverke* van Guido Gezelle te laten samenvloeien met de kunst van lichtfotografie. Ben je benieuwd naar meer? Raadpleeg dan onze lesfiches voor leerkracht én leerling!

Foto

Lesidee

Met ons lesidee willen we de leerlingen met hun hele lichaam laten schrijven! Hoe willen we dat doen? We laten de leerlingen woorden opschrijven die zij in verband brengen met het Schrijverke. Daarnaast tekenen ze ook verschillende taferelen die hun creatieve geest naar boven laten borrelen na het lezen van het gedicht. Dat doen ze deze keer niet op de klassieke manier... Tijdens ons project zullen ze schilderen en schrijven met licht: lightpainting. De leerlingen zullen na het lezen en de analyse meerdere lichtfoto's maken die ze op het einde aan elkaar plakken, vergezeld van een passend

muziekstuk. Op die manier 'verbeelden' ze het gedicht. Ten slotte presenteren ze hun resultaat in de klas.

Voorwaarden

De werkvormen/lesideeën

(a) zijn alternatief en origineel

Lichtfotografie inzetten om woorden en taferelen af te beelden, is creatief. Leerlingen moeten letterlijk hun hele lichaam inzetten, net zoals het Schrijverke zijn hele lijfje gebruikt om zich over het water te bewegen. Zo 'voelen' ze het gedicht aan en hopen we dat het begripsvermogen van het Schrijverke verhoogt.

(b) hebben een link naar hedendaagse poëzie

Gebruikmaken van muziek en fotografie is zeer hedendaags en actueel. Tijdens ons project willen we de geschreven poëzie verbeelden. Poëzie is niet enkel meer te vinden in een bundel, maar is ook te vinden in de beeldcultuur. Er wordt verwacht dat de leerlingen niet enkel creatief zijn, maar ook behendig omgaan met technologie.

(c) leggen een verband met de stukken uit het Gezellearchief.

In het Gezellearchief konden we enkele geschriften van Guido Gezelle waarnemen. Daaruit konden we concluderen dat het geschrift van Guido Gezelle niet altijd even eenvoudig te ontcijferen is. Wat we wel duidelijk konden zien, is dat hij heel vlot en met gevoel schrijft.

Naast zijn geschriften, konden we ook enkele foto's vinden. Een perfecte combinatie van beeld en schrift.

Analyse gedicht

Vorm

Er is veel aandacht voor leestekens en hoofdletters. Dit bewijst dat Guido Gezelle een man is die aandacht heeft voor de visuele leesbaarheid van zijn poëzie. Hier en daar gebruikt hij ook dialectische woorden, maar toch blijft het gedicht toegankelijk voor iedereen. Dit bevordert het rijm en de leesbaarheid. Bovendien is het ook een verrijking van de taal. Het gedicht kan vlot gelezen worden, zoals je een schrijfbeweging maakt.

Klank

Er zijn heel veel vrolijke en speelse klanken wat zorgt voor een zekere vlotheid in het lezen en het voorlezen.

Bijvoorbeeld: -ij, -i, korte e

Tip: Laat de leerlingen een stukje uit het gedicht zelf eens voorlezen op hun manier. Hoe zij het interpreteren. Lezen ze het snel? Of eerder traag? Vraag nadien of het gedicht licht of zwaar overkomt.

Betekenis + woordanalyse

In het gedicht gaat Guido Gezelle God, de natuur en het schrijven verheerlijken.

Er is heel veel bewondering en verwondering voor deze thema's. Je merkt bijvoorbeeld dat hij de natuur goed heeft geobserveerd door de nauwkeurigheid van zijn beschrijvingen in het gedicht.

Samen met de leerlingen kan ook eens beter worden gekeken naar het woordgebruik. Bijvoorbeeld 'het Schrijverke'. Of het kringelende winkelende waterding met 't zwarte kabotseken aan. Wat is een Schrijverke? Wat is een kabotseken?

Antwoord: Het Schrijverke is een synoniem voor de waterkever. Dat is een insect dat zich op het water begeeft.

Een kabotseken is een dialectwoord voor een muts. Wanneer we er een foto bijnemen van een waterkever, zien we ook duidelijk dat zijn kopstukje een zwarte kleur heeft. Guido Gezelle schrijft dus ook zeer visueel/beeldend. → Vandaaruit willen wij vertrekken naar lichtfotografie. Het visuele dat hij schrijft, beelden de leerlingen uit met hun hele lichaam.

HET SCHRIJVERKE
(GYRINUS NATANS)

- = xepetato
- = diminutieven
- = assonantie
- = leestekens en haagletters
- = alliteratie

O KRINKLENDE winklende waterding,
met 't zwarte kabotseken aan,
wat zien ik toch geren uw kopke flink
al schrijven op 't waterke gaan !

5 Gij leeft en gij roert en gij loopt zoo snel,
al zie 'k u noch arrem noch been;
gij wendt en gij weet uwen weg zoo wel,
al zie 'k u geen ooge, geen één.
Wat waart, of wat zijt, of wat zult gij zijn ?

10 Verklaar het en zeg het mij, toe !
Wat zijt gij toch, blinkende knopke fijn,
dat nimmer van schrijven zijt moe ?
Gij loopt over 't spiegelend water klaar,
en 't water niet méér en verroert

15 dan of het een gladdige windtje waar,
dat stille over 't waterke voert.
o Schrijverkes, schrijverkes, zegt mij dan, —
met twintigen zijt gij en meer,
en is er geen een die 't mij zeggen kan: —

20 Wat schrijft en wat schrijft gij zoo zeer ?
gij schrijft, en 't en staat in het water niet,
Gij schrijft, en 't is uit en 't is weg;
geen Christen en weet er wat dat bediedt:
och, schrijverke, zeg het mij, zeg !

25 Zijn 't visselkes daar ge van schrijven moet ?
Zijn 't kruidekes daar ge van schrijft ?
Zijn 't keikes of bladjes of blomkes zoet,
of 't water, waarop dat ge drijft ?
Zijn 't vogelkes, kwietlende klachtgepiep,

30 of is 'et het blauwe gewelf,
dat onder en boven u blinkt, zoo diep,
of is het u, schrijverken, zelf ?
En 't krinklende winklende waterding,
met 't zwarte kapoteken aan,

35 het stelde en het rechte zijne oorkes flink,
en 't bleef daar een stondeke staan:
«Wij schrijven,» zoo sprak het, «al krinklen af
het gene onze Meester, weleer,
ons makend en leerend, te schrijven gaf,

40 één lesse, niet min nochte meer;
wij schrijven, en kunt gij die lesse toch
niet lezen, en zijt gij zoo bot ?
Wij schrijven, herschrijven en schrijven nóg,
den heiligen Name van God!»

} Jeepect!

*Deze illustratie dient ter informatie voor de leerkracht. Het is zeker niet de bedoeling dat de leerlingen al deze stijlkenmerken uit de tekst halen.

Opbouw lesidee

Oriënteren - inleiding

1. We laten de leerlingen een geluidsfragment horen waarbij ze hun ogen moeten sluiten. Ondertussen letten ze op de gevoelens die bij het fragment opgewekt worden en welke geluiden ze kunnen onderscheiden. YouTube: EntspannungsMusikTV. (2017, 9 mei). *Ontspannen Waterval & Krekels Slaap Geluiden Aard Geluid van Water Ontspanning Nacht 10 uur baby*. Geraadpleegd op 30 oktober 2019, van <https://www.youtube.com/watch?v=MHNO76KowuA>
2. Na het beluisteren van de opname, worden de volgende vragen gesteld:
 - a. Welk gevoel heb je na het beluisteren van dit fragment? (*Er kunnen ervaringswoorden aangeboden worden door de leerkracht. Die zijn op het einde van dit document te vinden*)
 - i. Mogelijke antwoorden: rustgevend, opgejaagd, geïrriteerd, vrolijk, saai ...
 - b. Welke geluiden kon je onderscheiden?
 - i. Antwoorden: het geluid van water en krekels
 - c. Wat zou het thema zijn?
 - i. Antwoord: de natuur
3. Vervolgens geven we alle leerlingen het gedicht op papier. De leerkracht leest het gedicht voor.
4. Klassikaal bespreken de leerlingen het gedicht en de auteur.
 - a. Wie schreef dit gedicht?
 - i. Antwoord: Guido Gezelle
 - b. Vervolgens vertelt de leerkracht meer over het leven van Guido Gezelle. Dat gebeurt heel kort. De leerlingen kunnen hier de site van Guido Gezelle raadplegen. De leerkracht kan eventueel enkele begripsvragen op voorhand stellen, zodat de leerlingen gericht op zoek kunnen gaan.
 - i. jeugd
 - ii. werkleven
 - iii. geloofsovertuiging
 - iv. enkele werken
 - c. Welke stijkenmerken/begrippen kunnen we uit het gedicht halen? De leerlingen hoeven dit niet zo uitgebreid te doen als de afbeelding op de vorige pagina. De meest opvallende zaken kunnen eruit worden gehaald.
 - i. repetitio/ herhaling: *schrijven/schrijft, schrijverke ...*
 - ii. alliteratie: *winkelende waterding*
 - iii. diminutieven/ verkleinwoorden: *vogelkes, blomkes, oorkes ...*

- iv. assonantie: *water klaar*
- v. Er is aandacht voor leestekens en hoofdletters. (*Link met Guido Gezelle: Hij was een leerkracht.*)
- d. Welke klanken komen aan bod? (= klanksymboliek)
 - i. Mogelijke antwoorden: -ij, korte -e, korte -i ... De ervaringswoorden kunnen ook gebruikt worden.
- e. Welk gevoel krijg je bij dit gedicht? (*Opnieuw kunnen de ervaringswoorden gebruikt worden.*) *Tip: Gaat het hier om een droevig of een vrolijk gedicht?*
 - i. Mogelijke antwoorden: vrolijk, lief, speels ...
- f. Waarvoor heeft de dichter heel veel bewondering in het gedicht? Waar zie je dat?
 - i. Mogelijke antwoorden: God (zie vers 44), de natuur (zie volledig gedicht), het schrijven (zie de herhaling van het woord schrijven)

Voorbereiden

Uit de inleiding konden de leerlingen ontdekken dat Guido Gezelle veel bewondering heeft voor het schrijven. Ondertussen konden ze ook ondervinden dat iedere leerling het gedicht anders kan interpreteren. Tijdens de volgende lessen gaan ze dan ook actief aan de slag met Het Schrijverke.

Wat moeten ze doen?

1. De leerlingen worden in groepjes van drie ingedeeld.
 2. Ze krijgen de opdracht om Het Schrijverke aan de hand van lichtfoto's uit te beelden.
Bijvoorbeeld: watergolven, een kever, een mutsje, vloeiende lijnen ...
 3. De leerlingen brainstormen en noteren hun ideeën.
 4. Na de bevestiging van de leerkracht, gaan de leerlingen actief aan de slag.
 5. De leerlingen zetten het materiaal klaar.
 6. De lichtfoto's worden genomen. Iedere foto van hun gedicht is een nieuw beeld.
 7. Op het einde worden alle foto's na elkaar geplaatst.
 8. De leerlingen kiezen tenslotte een liedje dat bij de beelden kan geplaatst worden en dat past bij het gedicht.
 9. De leerlingen presenteren hun kunstvorm in de klas.
- Tip: De leerlingen stellen in de gangen/lokalen van de school met muziek het 'museum van Guido Gezelle' voor. Iedereen van de school kan dat op een afgesproken moment komen bewonderen. (bijvoorbeeld: ouderavond)

Uitvoeren

Hoe zal dat precies in zijn werk gaan?

1. De leerlingen maken in groepjes van drie een brainstorm van de beelden en woorden die ze in hun verhaal willen verwerken.
2. Ze kiezen een passend muziekfragment en noteren waarom ze hiervoor kiezen. De leerkracht biedt de leerlingen een lijst aan waaruit ze kunnen kiezen.
3. Ze tonen hun voorbereiding aan de betrokken leerkracht.
4. Het lokaal wordt gebruiksklaar gemaakt:
 - a. 1 zaklamp of fietslicht per groep (verschillende kleuren zijn mogelijk)
 - b. een donker lokaal (gordijnen, zwarte doeken ...)
 - c. een digitale fotocamera
 - d. een statief voor de camera
 - e. Windows Movie Maker
5. Stappenplan voor de camera: (* Dit kan ook met een gsm gedaan worden.)

Mevrouw Oerlemans vermeldt op haar blog het volgende stappenplan.:

Stap 1: Zet je camera op statief of op een stevige en stabiele ondergrond. De sluitertijd zal vrij lang zijn, dus uit de hand fotograferen is eigenlijk geen optie.

Stap 2: Stel je camera ongeveer als volgt in: ISO 100, Diafragma circa F8.0 en sluitertijd ongeveer 15 seconden.

Stap 3: Zijn je instellingen goed? Stel dan vervolgens scherp op de plek waar de persoon staat die de teksten gaat schrijven. Ben je dat zelf? Vraag dan even iemand om model te staan zodat je kunt scherpstellen. Zet vervolgens je focus op manual zodat hij niet meer verandert.

Stap 4: Nu komt het leuke deel! Tekenen, schilderen en schrijven met licht in de lucht! Als je dit zelf gaat doen kun je het beste je camera op de timer zetten. Zo heb je de tijd om naar de plek toe te gaan. Hoe langer de sluitertijd is, hoe meer tijd je hebt voor je complete kunstwerk.

Stap 5: Wil je dat je zelf ook scherp op de foto staat? Klap dan je flitser omhoog. In de instellingen van je camera kun je meestal aangeven of hij flitst op het 'eerste of tweede gordijn'. Dat wil zeggen dat hij flitst op het moment dat het maken van je foto begint óf bij een lange sluitertijd pas bij de 15e seconde als je sluitertijd dicht gaat. (Oerlemans, E. (z.d.). *DIY | Schrijven met licht in je foto's*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <https://www.fotografille.nl/tips/diy-schrijven-met-licht-in-je-fotos>)

6. De leerlingen plaatsen hun beelden op Windows Movie Maker of een andere app en voegen hun muziekstukje toe.
7. De leerlingen presenteren hun beeldverhaal voor de klas. Hierbij vermelden ze de volgende zaken:
 - a. Hoe hebben jullie het gedicht geïnterpreteerd?
 - b. Waarom kozen jullie voor dat muziekstuk?

Reflecteren

De leerlingen presenteren hun beeldverhaal met bijpassende muziek. Nadien vullen ze een zelfevaluatieformulier in. De leerkracht evalueert de leerlingen ook.